

Kalifaatkinderen

INSTANTIES

Jeugdzorg heeft plan IS-kinderen klaar..

Het gaat om moeders met hun kinderen. Vaders zijn 'uit beeld'. Als ze uit IS-gebied naar Nederland terugwillen, kan dat. „Makkelijk is dat niet”.

Door onze redacteur
Ingmar Vriesema

AMSTERDAM. De Raad voor de Kinderbescherming zegt er klaar voor te zijn: de terugkomst van Nederlandse kinderen uit voormalig IS-gebied in Syrië of Irak. In 2017 vroegen de ministeries van Justitie en Veiligheid en van VWS aan de Raad een terugkeerplan op te stellen voor de kinderen van 'uitreizigers' naar oorlogsgebieden. Uitvoering van dat plan lijkt dichtbij: IS is zo goed als verslagen, en de VS vragen Europese landen 'hun' IS-strijders terug te laten keren en te berechten.

Er zijn „ten minste 175 kinderen” van Nederlandse uitreizigers, aldus de AIVD. Over 75 van hen ontbreekt informatie; niet uitgesloten is dat sommigen niet meer leven. De overige honderd kinderen heeft de Raad voor de Kinderbescherming in beeld, zegt beleidsadviseur radicalisering bij de Raad, Karien Bruurs. Van hen is 80 procent onder de vijf jaar oud - grotendeels dus geboren in Syrië of Irak na het uitreizen van de ouders. Vaders zijn meestal uit beeld: mogelijk zijn ze omgekomen, mogelijk zijn ze aan het strijden. „Voorzover bekend”, zegt Bruurs, „zijn al die kinderen bij hun moeder.” Hoe zit zo'n terugkeer er voor de kinderen uit?

1. Het consulaat

Stel een moeder, uitgereisd vanuit Nederland naar het kalifaat, wil met haar twee kinderen terugkeren. Dan moet ze volgens het huidige kabinetsstandpunt naar een Nederlands consulaat - in Erbil (Noord-Irak) of in Istanbul. Makkelijk is dat niet, zegt Marion van San, die aan de Erasmus Universiteit onderzoek doet naar radicalisering. „Het ontbreekt de moeders vaak aan reis- of ID-documenten. Ze zitten vast in Koerdische tentenkampen.”

Bereiken zij een Nederlands consulaat, dan volgt een identiteitscheck om vast te stellen dat ze Nederlands zijn. Er kan ook een dna-test worden afgenomen, om te controleren of de kinderen echt van de moeder zijn. De kosten van de dna-test, 275 euro, komen - vroeger of later - voor rekening van het gezin: dat de aanvrager betaalt is gangbaar bij zo'n test, aldus een woordvoerder van Buitenlandse Zaken. Het resultaat van de dna-test duurt „in de regel enkele weken”, zegt de woordvoerder. Is de moeder Nederlands en zijn de kinderen de hare, dan worden de drie op het vliegtuig naar Schiphol gezet.

2. Aankomst

Uiterlijk tijdens de terugvlucht krijgt de Raad voor de Kinderbescherming van autoriteiten het seintje: er komt een gezin julie kant op. De tijd vóór aankomst gebruikt

de Raad om de kinderrechtcr om een zogenoemde ondertoezichtsstelling (OTS) te verzoeken.

Met zo'n OTS komen de kinderen onder de verantwoordelijkheid van de jeugdbescherming te vallen. Dat acht de Raad nodig, omdat moeder op Schiphol van haar kinderen wordt gescheiden: haar wacht de gevangenis - de Terroristenafdeling in Vught. Jeugdbescherming is bovendien nodig, zegt Bruurs, omdat de veiligheid en ontwikkeling van de kinderen in het geding is. „Moeder heeft de kinderen meegenomen naar een oorlogsgebied. En kinderen die daar zijn geboren, heeft ze niet tijdig weten te behoeden voor gevaar.” Een OTS regelen kan ook 's avonds, 's nachts, en 's weekends, en duurt doorgaans een enkel uur tot een dag.

Op de luchthaven Schiphol wordt de moeder van haar kinderen gescheiden: haar wacht de gevangenis - de Terroristenafdeling in Vught

ren die daar zijn geboren, heeft ze niet tijdig weten te behoeden voor gevaar.” Een OTS regelen kan ook 's avonds, 's nachts, en 's weekends, en duurt doorgaans een enkel uur tot een dag.

Als de twee kinderen behoren tot de honderd die de Raad voor de Kinderbescherming in beeld heeft, is uitgezocht of zij bij familie kunnen wonen en zo ja, bij wie precies. Er zijn al „enkele kinderen” teruggekeerd - precieze aantallen wil de Raad niet noemen. Twee van hen zijn in elk geval de jonge kinderen van Laura H., die inmiddels vrij is.

Er geen geschikte familie, dan schakelt de Raad pleegouders in. Maar de Raad wil het liefst dat de kinderen bij familie gaan wonen, zegt Bruurs. „Dat is het meest vertrouwd.”

De Raad heeft zich ervan vergewist of de grootouders of oom en tante pedagogisch en ook fysiek in staat zijn tot het opvoeden van jonge kinderen. Ook is belangrijk dat hun contact met de moeder goed genoeg is, zegt Bruurs, zodat er sprake zal zijn van een geseemd verloop van de bezoekrekening aan de moeder in de gevangenis. De politie kijkt ook mee: mochten er twijfels zijn over het gedachtegoed van grootvader of tante - denk aan sympathie voor IS - dan kan dat familielid als kandidaat-opvoeder afvallen. „Dat is een enkele keer gebeurd”, zegt Bruurs.

Op Schiphol wacht de kinderen een „heftig moment”, aldus Bruurs: afscheid van moeder. Een medewerker van de Raad voor de Kinderbescherming is op Schiphol om de moeder uit te leggen waarom de kinderen onder toezicht komen van de jeugdbescherming. De jeugdbescherming die de kinderen onder de hoede krijgt, is ook mee naar Schiphol, „zodat de moeder met hem of haar kan kennismaken”. Ook de nieuwe opvoeders van het kind zullen er zijn - familie dan wel pleegouders. Andere familieleden zijn er in principe niet bij. „Dat komt

later”, zegt Bruurs. „We willen de aankomst niet nog drukker en indrukwekkender maken voor de kinderen.”

3. Nieuw gezin en leven

Vanaf Schiphol zijn er voor de kinderen meerdere routes mogelijk. Een klein aantal zal aanvankelijk worden opgevangen op een Zuid-Hollandse locatie van jeugdzorginstelling Horizon. Volgens de Kinderbescherming kampen deze kinderen met dusdanige problemen dat ze allereerst rust, hulp en mogelijk behandeling nodig hebben voor ze toe zijn aan een normalere gezinssituatie. Horizon rekt op „vijf à tien jongeren”, zegt bestuurder Hans du Prie. Alle andere kinderen gaan vanaf het vliegveld direct mee naar het huis van hun nieuwe opvoeders. Die opvoeders krijgen pleegzorgbegeleiding; bijvoorbeeld hulp en advies als de kinderen probleemgedrag gaan vertonen. De jeugdbescherming komt regelmatig langs, om de ontwikkeling van de kinderen in de gaten te houden. Jeugdbescherming West, regio Den Haag, rekt op de terugkeer van op zijn minst vier moeders, zegt teammanager Leon van Sasse van IJssel. De begeleiding van teruggekeerde kinderen noemt Van Sasse van IJssel „nieuw terrein”. „Wat nemen ze mee aan bagage? Zijn ze getraumatiseerd, ondervoed, ziek?” De jeugdbescherming kan een beroep doen op een team van psychologen en psychiaters, samengesteld als onderdeel van het terugkeerplan van de overheid. De jeugdbescherming houdt in de gaten of het goed gaat met de kinderen bij de nieuwe opvoeders. Zo niet, dan wordt gezocht naar een alternatief. Ook dan is opvang en behouding bij jeugdzorginstelling Horizon een mogelijkheid.

Zijn de kinderen gewend aan Nederland en gaat het hen goed, dan kunnen ze naar school. De jeugdbescherming houdt contact met school. Ook kan de directie de hulp inroepen van Stichting School & Veiligheid, die helpt bij het „bevorderen van een sociaal veilig klimaat”, aldus de website.

Intussen blijven de kinderen hun moeder „zo veel als mogelijk” bezoeken in de gevangenis, zegt Van Sasse van IJssel. „Elkaar veel zien is altijd het streven bij ouders in detentie. Tenzij het aantoonbaar slecht is voor het kind.”

Als de moeder vrijkomt - Laura H. zat ongeveer een jaar vast - ligt het voor de hand dat de kinderen weer bij moeder gaan wonen. Tenzij de moeder jarenlang gevangen zal zitten: dan is ook mogelijk dat kinderen blijven wonen bij de pleegouders aan wie ze gehecht zijn geraakt.

Gaat het volgens de jeugdbescherming en andere instanties goed met de kinderen terug bij hun moeder, dan kan worden besloten het gezin niet langer onder toezicht te stellen. Het vrije gezinsleven kan weer beginnen.

Vrouwen en kinderen op de vlucht na de val van het IS-kalifaat.

POLITIEK DEN HAAG

... maar de coalitie wil er nog niet aan

Jihadstrijders terughalen wil niemand. Voor kinderen is er empathie, maar geen oplossing. Bij elk kind hoort immers een volwassene.

Door onze redacteurs
Stéphane Alonso en
Mark Lieveisse Adriaanse

DEN HAAG. Nederland gaat Nederlandse jihadstrijders en hun gezinnen niet uit gevangenkampen in Syrië halen, ook niet nu de president Donald Trump dreigt hen vrij te laten zodra de Amerikaanse troepen de regio hebben verlaten. „Een beleidswijziging is niet aan de orde”, zei Sigrid Kaag (D66) dinsdag in de Tweede Kamer, in de hoedanigheid van waarnemend minister van Buitenlandse Zaken. „We zijn niet van plan om actief kinderen en vrouwen op te halen.”

De boodschap klonk vertrouwd: Nederland heeft nooit de verantwoordelijkheid willen nemen voor Nederlanders die zich in Syrië aansloten bij terreurgroep IS en daar nu met Amerikaanse ondersteuning gevangen zitten in Koerdische gevangenkampen. CDA-Kamerlid Martijn van Helvert zei dinsdag: „De uitgerisde Syriëgangers hebben ervoor gekozen om afscheid te nemen van de rechtsstaat.” Voor de kinderen van de strijders is er wel empathie. Zij zijn slachtoffer van de keuze van hun ouders, zei Kaag. Je kunt de kinderen wel terughalen, is het idee, maar je krijgt er altijd een volwassene bij.

Toch ontbreekt het de regeringspartijen aan politieke bereidheid om echt iets te doen voor die kinderen. Als ze terug naar Nederland willen, dan moeten moeders en hun kinderen zelf maar aankloppen bij Nederlandse consulates in omliggende landen, zoals Irak of Turkije, vindt het kabinet. Moties die oproepen tot het terughalen van kinderen werden eind vorig jaar nog verworpen.

Rechtbank beval arrestatie

De druk om toch in actie te komen neemt toe - en niet alleen door Trump. In januari beval de Rotterdamse rechtbank justitie tot het arresteren, op verdenking van terrorisme, van zes Nederlandse vrouwen die nu in Syrisch-Koerdisch gebied gevangen zitten. Expliciet zegt de rechter: Nederland heeft wel de verantwoordelijkheid om actief achter deze personen aan te gaan.

Vorig jaar zomer had de rechter al bevelen tot arrestatie van de vrouwen, nu werd het bevel gespecificeerd: het OM en minister Ferdinand Grapperhaus (Justitie, CDA) moeten aan de slag. „Al het nodige”, moet worden gedaan om de vrouwen over te brengen naar de Iraakse grens, waar de Koerden dan klaar moeten staan om ze naar het consulaat in Erbil te brengen. Van daaruit moeten de vrouwen naar Nederland gebracht worden.

Justitie onderzoekt nog hoe precies uitvoering gegeven kan worden aan het bevel, herhaalde minister Kaag dinsdag. Het bevel is nog niet overhandig aan vertegenwoordigers van de Koerdische autoriteiten, zegt een woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Nederland moet van de rechter wél actief achter deze zes vrouwen aan gaan

De moeilijkheid van het bevel zit in de uitvoering. Justitie vindt het gebied te onveilig om er zelf ambtenaren heen te sturen. Een officieel uitleveringsverzoek aan de Koerdische autoriteiten acht het kabinet onwenselijk en daarmee onmogelijk. Het zou neerkomen op een de facto erkenning van de Koerden als legitieme machthebbers, terwijl het *de jure* Syrisch grondgebied is. Een mogelijkheid zou daarom zijn om de Koerden de vrouwen vanuit de kampen naar Erbil in Irak te laten brengen. Dat wordt mogelijk geacht, maar ligt politiek gevoelig. Wat deze zes vrouwen onderscheidt van andere Nederlandse vrouwen in Koerdische kampen, is dat tegen hen nu een zeer specifieke verdenking is geuit. Maar uiteindelijk zijn al die vrouwen mogelijk strafbaar: ze bevinden ze in terroristisch gebied.

Internationale berechting

Kamerlid Sjoerd Sjoerdsma (D66) maakte zich dinsdag niet alleen zorgen over Trumps „nauwelijks verholten Twitterdreigement” dit weekeinde om gevangen IS-strijders te laten lopen. Wat als Turkije slaags raakt met de Koerden? Zullen die dan niet besluiten tot het terugschroeven van de bewaking van de gevangenkampen? „Er is geen enkele indicatie van de Koerden dat ze strijders en families vrij gaan laten”, zei Kaag in de Kamer. „Maar we delen de zorgen over de veiligheidsrisico's.” Volgens de minister dringen de Koerden ook aan op „een oplossing”.

De Tweede Kamer vindt dat Nederland zich sterk moet maken voor internationale berechting van de jihadstrijders, bijvoorbeeld middels een VN-tribunaal. Precies een jaar geleden riep de Tweede Kamer het kabinet op om voorstellen in die richting te doen aan de Verenigde Naties. Kaag vertelde dinsdag dat er pogingen zijn gedaan, maar dat Nederland hier geen steun voor heeft gekregen, ook niet van bondgenoten. CDA, ChristenUnie en D66 riepen het kabinet op om niet alleen achter de schermen, maar ook daarvóór actiever te worden.

Advertentie

Als alleen krachtig reorganiseren het klimaat kan redden, welke opties zijn er dan?

De dode hoek van klimaatmodellen

nu in elke boekhandel

klimaat-gaat-voor.nl